

פורים, שנת תש"פ

1) סוף מנין המצוות לרמב"ם (בהקדמת משנה תורה)

... אבל אם הוסיפו בית דין עם נביא שיהיה באותו הזמן מצוה דרך תקנה או דרך הוראה או דרך גזרה אין זו תוספת שהרי לא אמרו שהקב"ה צוה לעשות ערוב או לקרות המגלה בעונתה, ואילו אמרו כן היו מוסיפין על התורה: אלא כך אנו אומרים, שהנביאים עם בית דין תקנו וצוו לקרות המגלה בעונתה כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשועינו, כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כיי"י אלהינו בכל קראנו אליו. ועל דרך זו היא כל מצוה ומצוה שהיא מדברי סופרים בין עשה בין לא תעשה:

2) מסכת מגילה דף יא.

רב מתנה אמר מהכא: "כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרבים אליו" (דברים ד, ז).

3) אור חדש - פרק א (מהר"ל מפראג זצ"ל)

ר"ל כי הצלת ישראל בגאולה זה היה מכח התפילה שהיו גוברים בזה על עמלק בתפילה כדכתיב (בראשית כז, כב) (ב"ר, סה טז) הקול קול יעקב והידים ידי עשו כי אם אין קול קול יעקב הידים ידי עשו אבל אם קול קול יעקב אין שולטין ידי עשו ודברים אלו ידועים בחכמה איך קול יעקב מנצח את עמלק וכדכתיב (שמות יז, יא) וכאשר גברו ידי משה בתפילתו היו גוברים ישראל וכאשר יניח ולא היה קול קול יעקב וגבר עמלק וכך בתרגומו (שם) כאשר ירים ידו בצלו וגברו ישראל וכאשר ינוח וגוי והרי לך כי התפילה הוא נצחן של עמלק וזהו ענין המגילה כאשר תבין הדברים עמוקים מאוד.

4) רא"ש - מסכת תענית, פרק ב, סימן כד

ומה שנהגו להתענות בשלשה עשר באדר והוא יום שלפני פורים וחנוכה ופורים לא בטלו. יש לומר כדקאמר בפרק קמא דראש השנה (דף יט ע"א) על תענית דצום גדליה דדברי קבלה כדברי תורה ולפניו מותר. ועוד זמן קהלה לכל היא שנקהלו ועמדו על נפשם למלחמה ובקשו רחמים וגם הוא מעיקר הנס:

5) רש"י - מסכת מגילה דף ד.

ולשנותה ביום - זכר לנס, שהיו זועקין בימי צרתן יום ולילה.

6) אור חדש - הקדמה (מהר"ל מפראג זצ"ל)

כי הנס בימי המן היה בשביל שהש"י שמע תפילתן ועל זה סובב כל המזמור של אילת השחר שיסד אותו דוד על גאולה זאת ולא היה גאולה שהגיעו ישראל לצרה וזעקו אל הש"י ושמע הש"י תפילתם כמו זאת...

7) מסכת מגילה דף יב:

תנא: כולן על שמו נקראו; בן יאיר - בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו, בן שמעי - בן ששמע א-ל תפלתו, בן קיש - שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו.

8) פירוש הגר"א על אסתר - פרק ב, פסוק ה

והנה הגמרא הזאת פליאה נשגבה מאוד מה דרשו כך... ונראה מפני שבאדם יש ארבעה חושים: ראייה, שמיעה, ריח, דיבור. והג' הוא בלימוד התורה: ראייה הוא לראות בתורה שבכתב, שמיעה לשמוע תורה שבעל פה, דיבור ללמד לאחרים. אבל ריח אינו צריך כלל לתורה אלא הוא בחינת התפילה, כמ"ש "אישה ריח ניחוח לה". ומרדכי הוא בחינת הריח כמ"ש "בשמים ראש" ומתרגמין מרי דכיא, שהוא בחינת התפילה. לכן אמרו שהיה כל הבחינות הללו בתפילה, 'יאיר' שהאיר עיניהם של ישראל שהוא ראייה. 'שמעי', ששמע א-ל תפילתו שהיא שמיעה. 'קיש', שהקיש, הוא הדיבור.

9) אסתור רבה - פרשה ז, אות יח

...מיד יצתה התורה בבגדי אלמנות ונתנה קולה בבכי לפני הקב"ה וגם מלאכי השרת צעקו לקול בכייתה, ואמרו לפניו רבש"ע אם ישראל בטלים מן העולם אנו למה אנו צריכין בעולם... כיון ששמעו חמה ולבנה כך, אספו נגהם... באותה שעה רץ אליהו זכור לטוב בבהלה אצל אבות העולם, ואצל משה בן עמרם, ואמר להם עד מתי אבות העולם רדומים בשינה ואי אתם משגיחים על הצרה שבניכם שרויין בה כי מלאכי השרת וחמה ולבנה וכוכבים ומזלות ושמים וארץ וכל צבא המרום בוכים במרר ואתם עומדים מנגד ואינכם משגיחים?! אמרו לו מפני מה, אמר להם מפני שנהנו ישראל מסעודתו של אחשוורוש ובעבור זאת נגזרה עליהם גזירה לכלותם מן העולם ולאבד את זכרם, אמרו לו אברהם יצחק ויעקב אם הם עברו על דת הקב"ה ונחתמה גזירתם מה אנו יכולים לעשות, חזר אליהו ואמר לו למשה אי רועה נאמן כמה פעמים עמדת על הפרץ לישראל ובטלת גזירתם לבלתי השחית... מה תענה על הצרה הזאת?... אמר לו משה כלום יש אדם כשר באותו הדור אמר לו יש ושמו מרדכי, אמר לו: **לך והודיעו כדי שיעמוד הוא משם בתפלה ואני מכאן ונבקש רחמים עליהם לפני הקב"ה**, אמר לו רועה נאמן כבר נכתבה אגרת כלייה על ישראל, אמר לו משה אם בטיט היא חתומה, תפלתנו נשמעת, ואם בדם נחתמה מה שהיה הוא, אמר לו בטיט היא חתומה, אמר לו משה רבינו לך והודיע למרדכי, מיד הלך והודיע למרדכי, הה"ד "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו"...

10) שמות רבה (תצוה) - פרשה לח, אות ה

"ואתה על במותימו תדרוך" (דברים לג) - בימי מרדכי, שנאמר "ויקח המן את הלבוש ואת הסוס" (אסתר ו), מי גרם למרדכי לבא לידי הגדולה הזאת אמור שהיה מתפלל בכל שעה שנאמר "וימְרַדְכִי יְדַע אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה" (אסתר ד, א)

11) מסכת שבת דף קנו.

רבי יוחנן אמר: אין מזל לישראל... ואף רב סבר אין מזל לישראל, דאמר רב יהודה אמר רב: מניין שאין מזל לישראל - שנאמר בויוצא אתו החוצה. אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם גבן ביתי יורש אתי. אמר לו: לאו, דכי אם אשר יצא ממעיך. אמר לפניו: רבונו של עולם, נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן. אמר ליה: צא מאיצטגנינות שלך, שאין מזל לישראל.

12) פירוש הגר"א על אסתר - פרק ג, פסוק ז

וקראו פורים על שם הפור, לפי שזה הוא עיקר הנס. שהוא הפיל פור - גורל - לפי המזלות, באיזה יום יוכל לנצוח אותם, ונפל על י"ג אדר, אלא שהקב"ה הפך את המזלות ומשדד את המערכות וז"ש כי הפור נהפך לפורים, וזהו נס גדול מאוד.

13) אורחות חיים - הלכות מגלה ופורים, אות כה (ר' אהרן הכהן מלוניל זצ"ל) [late 13th century]

וזה שנהגו להתענות ביום י"ג שהוא יום שלפניהם לפי שלא נאסר אלא תענית של צער אבל התענית שאנו עושים אינו אלא זכר לתענית אסתר ושיזכור כל אדם שהבורא יתברך רואה ושומע כל איש בעת צרתן כאשר יתענה אליו וישוב אליו בכל לבבו כאשר עשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה

14) שיר השירים - פרק א, פסוק ו (ע"פ הגר"א)

אֶל תִּרְאוּנִי שְׂאֵנִי שְׁחַרְחַרְתְּ שֶׁשָּׁזַפְתָּנִי הַשָּׁמֶשׁ בְּנִי אֲמִי נִחְרוּ בִּי שְׂמִנִי נִטְרָה אֶת הַפְּרָמִים פְּרָמִי שְׁלִי לֹא נִטְרָתִי:

15) מסכת חולין דף קלט:

אסתר מן התורה מנין? "ואנכי הסתר אסתיר"

POSTNOTES

Whole שיעור is based upon מגד ירחים – פורים, Maamar #4

הפרת נדרים - פורים

516 = ותפל – the one above משה's 515